

เรื่อง ย้อนรอย “เที่ยวเมืองพระร่วง” ตอนที่ 2 (พระราชวัง, วัดพระแก้ว, วัดพระธาตุ)**รายละเอียด**

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จมาเมืองกำแพงเพชรเป็นครั้งแรกเมื่อคราวล่องกลับจากเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2448 เป็นเวลา 3 คืน 2 วัน ด้วยมีเวลาในครั้งนั้นน้อยอยู่ และไม่ค่อยได้มีโอกาสไปตรวจค้นทางโบราณคดีมากนัก จึงได้เสด็จขึ้นมาประพาสเมืองกำแพงเพชรอีกครั้งในช่วงวันที่ 14-18 มกราคม 2450 โดยประทับพักแรมอยู่ที่พลับพลาใกล้วัดชินาเกา ซึ่งในครั้งนั้นได้มีการปลูกต้นสัก (ที่สวนสาธารณะเทศบาลฯ หลังธนาคารกรุงไทย) ไว้เป็นที่ระลึก และจารึกบันทึกเหตุการณ์เอาไว้ที่วงเวียนต้นโพธิ์ การเสด็จประพาสเมืองกำแพงเพชรของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งนี้ ได้ทรงออกตรวจตราและวินิจฉัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเมืองกำแพงเพชรเอาไว้อย่างมากมาย และยังทรงบันทึกถึงความอาภัพของเมืองกำแพงเพชรเป็นพระราชนิพนธ์เอาไว้ใน “หนังสือเที่ยวเมืองพระร่วง” ความตอนหนึ่งว่า “เมืองกำแพงเพชรนี้เป็นเมืองที่อยู่ริมทางที่คนขึ้นล่องก็จริงอยู่แต่น่าประหลาดหาคนที่ได้เคยเที่ยวดูตลอดยากนัก การเที่ยวของคนไทยเราโดยมากมักนึกถึงแต่การเที่ยวตามตลาดและบ้านผู้คนอยู่เป็นหมู่ๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้นบางคนแทบจะไม่ทราบว่ที่กำแพงเพชรมีเมืองเก่าที่จะเที่ยวดูเล่นได้ เมื่อผ่านไปแลเห็นกำแพงเมืองเก่าก็พอทราบว่ามีเมืองเก่าเท่านั้น ไม่ได้นึกอยากดูหรืออยากทราบอะไรอีกต่อไป บางคนถึงกับเปล่งอุทานว่จ้าวเมืองเก่าจะไปดูอะไรปานนี้

จนปรักหักพังเสียหายหมดแล้ว เพราะคนเรามีความคิดเช่นนี้เรื่องราวของชาติเราจึงสูญเร็วนัก ชาวเราไม่รู้สึกละอายแก่ชาติอื่นๆ เขาบ้างเลย น่าจะประสงค์ที่จะอวดว่าเราเป็นชาติที่แก่กล้าบออยากจะลืมความแก่ของชาติเสีย...” ช่วงเวลาระหว่างวันที่ 16-17 มกราคม 2450 ได้ทรงใช้เวลาตลอดทั้ง 2 วัน สำนวจตรวจตราโบราณสถานและให้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับเมืองกำแพงเพชรไว้หลายประการ โดยเสด็จบริเวณกำแพงเมืองหลักเมือง เทวรูป พระนารายณ์กับพระอุมา วัดพระแก้ว แล้วเสด็จไปตามถนนโบราณ ผ่านสระแก้ว สระคำเข้าไปในเขตอรัญญิก เสด็จชมวัดอวาสใหญ่ บ่อสามแสน วัดช้างรอบ วัดพระนอน วัดพระสี่อิริยาบถ และวัดตึกพราหมณ์ ดังข้อความบางตอนของการเสด็จที่ทรงบันทึกไว้ดังนี้

“ในที่เกือบจะกลางเมือง ไม่ห่างจากหลักเมืองนัก มีที่วังอยู่แห่งหนึ่ง เป็นเกาะย่อมๆ มีคูรอบและมีสระเล็กๆ 2 สระ แต่เชิงเนินหรือกำแพงไม่มี จึงสันนิษฐานว่าคงจะใช้กำแพงอย่างระเนียด คือเป็นรั้วไม้ปักกับดินพอบนเครื่องกันให้เป็นฝารอบขอบเขตเท่านั้น ส่วนปราสาทราชฐานไม่มีเหลืออยู่เลย และที่จริงก็ไม่ได้คาดว่าจะเป็นเพราะเชื้ออยู่ว่าคงทำด้วยไม้ทั้งสิ้น อย่างเช่นวัดเก่าๆ ในที่อื่นๆ” “ที่ข้างวังทางด้านตะวันตก มีวัดใหญ่อยู่วัดหนึ่ง มีถนนคั่นห่างจากวังอยู่ชั้วทางกว้างของถนน ประมาณ 4 วา เท่านั้น ที่ทางวังตรงวัดมีเกยอยู่อันหนึ่ง และมีเกยอยู่ตรงปากถนนอีกอันหนึ่ง มีรากเป็นเรือนยาวๆ อยู่หัวหนึ่งที่ยังเหลืออยู่มีเป็นฐานแลงรูปสี่เหลี่ยมรี มีเสาไม้ยังฝังอยู่บ้าง ซึ่งทำให้เข้าใจว่าคงจะมีฐานแลงและปลุกเรือนไม้ขึ้นบนฐานนั้น ถ้าจะคิดดูตามที่ตั้งอยู่น่าจะเดาว่าเป็นพลับพลาเปลื้องเครื่อง ส่วนวัดนั้นคงเป็นอย่างวัดพระศรีสรรเพชญ์กรุงทวารวดี มีเจดีย์โบสถ์วิหารใหญ่ ๆ งามๆ อยู่มาก การก่อสร้างใช้แลงเป็นพื้น มีที่ก่อซ่อมแซมด้วยอิฐภายหลังก็มาก มีกำแพงแก้วสูงประมาณ 3 ศอก ล้อมรอบลานต่อลงไปทางด้านใต้มีลานอีกลานหนึ่ง มีกำแพงแก้วล้อมเหมือนกันในที่กลางมีพระธาตุใหญ่ตั้งบนลานสูงพระวิเชียรปราการตั้งชื่อไว้ว่าวัดมหาธาตุ แต่ดูเหมือนที่จริงจะเป็นวัดเดียวกันกับวัดริมวังนั่นเอง วัดริมวังนั้นเดิมข้าพเจ้าเดาว่าจะเป็นวัดพระแก้ว คือวัดที่ได้พระดิษฐานพระมณีรัตนปฎิมากร เมื่อได้ไปอยู่ ณ เมืองกำแพงเพชรตามทีกล่าวไว้ในตำนานพระแก้วมรกต..”

“ที่เมืองไปทางด้านตะวันออก เดินไปตามถนนโบราณผ่านสระแก้ว สระคำ ทางไปจากเมืองราว 100 เส้นถึงหมู่วัดใหญ่ๆ น่าดูมีอยู่หลายวัด ที่แถบนี้เป็นที่ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งนครบุโบราณ วัดต่างๆ ในแถบนี้เหลือที่จะดูให้ทั่ว และที่จริงก็ไม่สู้จำเป็นที่จะดูให้ทุกวัด เลือกดูแต่วัดใหญ่ๆ ก็พอ วัดที่สำคัญที่สุดในแถบนี้ก็คือวัดที่เรียกตามชื่อราษฎรว่า อวาสใหญ่ ขึ้นสำคัญในวัดชั้นนี้ คือ พระธาตุใหญ่ อยู่กลางลาน รอบลานมีกำแพงสูงประมาณ 5 ศอก บนกำแพงมีเจดีย์ย่อมๆ ก่อเป็นระยະไว้ตอบ เป็นบริวารพระธาตุ ตัวพระมหาธาตุเองตั้งบนฐานทักษิณ มีบันไดขึ้นสี่ด้าน มีกำแพงล้อมรอบทักษิณ ทั้งที่กำแพงและที่ประตูมีรูปสลักงามๆ เป็นยักษ์บ้างเทวดาบ้าง ฝีมือสลักแลงงามน่าดูกัน..”

“ที่อวาสใหญ่นั้นนอกจากองค์พระธาตุ และพระเจดีย์บริวาร ยังมีสิ่งน่าดูอีกอย่างหนึ่ง คือที่นอกกำแพงแก้วออกไป มีบ่อน้ำใหญ่อยู่บ่อหนึ่ง เป็นรูปสี่เหลี่ยม แต่แรกดูไม่ทราบว่าจะก่อด้วยอะไร ครั้นพิจารณาดูแล้วจึงได้

ความว่า ป่อน้ำนั้นหาได้มีสิ่งอะไรก่อเป็นผนังไม่ ที่แผ่นดินตรงนั้นเป็นแลง ขุดบ่อลงในในแลงข้าง ๆ ป่อนั้น พ
อตุกอากาศก็แข็งเป็นศิลา จึงดูเหมือนก่อเรียบร้อย เพราะเป็นของควรรดูอย่างหนึ่ง และเมื่อดูแล้วจะต้องออกรู้สึก
อิจฉาว่าเข้าทำบ่อได้ดีและถาวร โดยไม่ต้องเปลืองใส่หุ่ยค่าก่อข้างบ่อด้วยศิลาหรืออิฐปูนอะไรเลย ป่อนี้เป็นพยาน
ให้เห็นได้ว่าน่าจะเป็นวัดใหญ่มีพระสงฆ์อยู่มาก”

คำสำคัญ : เที้ยวเมืองพระร่วง

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุค
หิน-ปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร:
กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1308&code_db=610001&code_type=01